

U-Ú-kuckó

U u Ú ú

Mondogassuk előbb lassan, jól artikulálva, majd gyorsulva:

- tutú-tutú-tutú...
- pipepú-papupá-pipepú-papupá...
- nenene-nununu-nenene-nununu...
- tiriri-tururu-tiriri-tururu...

Ejtsük tisztán a következő ikerszavakat, szópárokat, majd mondjuk az egész szósort gyorsabban, nyelvgyötrőként:

- irul-pirul
- ámul-bámul
- irgum-burgum
- ugrabugra

Ejtsük tisztán a következő szósorokat, majd mondjunk egy-egy szósort gyorsabban, nyelvgyötrőként ismételve:

- buta, kutya, puha, ruha
- satu, suta, kapu, kupa
- út, kút, rút, alagút

Két út, kőkút

„Szirénázzunk” az alábbi mondókával, folyamatosan mondjuk magas-mély hangváltással:

Két két két két
út, kút, út, kút...

Hasonlón magas-mély hangváltással, énekelve mondogathatjuk a *Kőkút körül út* kezdetű nyelvgyötrőt. A hangváltás negyed értékenként történik:

Kőkút körül út,	□	tá-tá ti-ti-tá
körül futja kurta nyakú,	□□ □□	ti-ti-ti-ti ti-ti-ti-ti
rövid farkú tarka tyúk.	□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá

Mély kútba tekintek

Játsszuk a következő kutas játékot, aminek vége több ismert változat kombinációja. A játék forrása, ahol a dal kottáját is megtaláljuk:

Kattints ide!

A gyerekek körbeállnak, egyikük beáll a kör közepére, leguggol, és fejét a térde közé hajtja. A körben állók egymás kezét fogva körbejárnak, és ezt a dalt éneklük:

Mély kútba tekintek,
Aranyszálat szakítok,
Benne látom testvérkémet,
Bíborban, bársonyban,
Gyöngyös koszorúban.

Ének végén a guggoló játékos és a körben állók között az alábbi párbeszéd zajlik:

- Kútba estem.
- Hány méterre?
- (tetszés szerint, pl. :) Ötre.
- Ki húzzon ki?
- (pl. :) Ágika!

A megnevezett játékos a középén guggolót kézen fogva kihúzza a körből, úgy, hogy ötöt lépnek vagy ugranak. (Öt lépésnél többet nem tehetnek, különben mindketten a kútban maradnak, a következő játékra.)

Újabb játékban az előbb megnevezett guggol középre.

Képböngésző

Nézzük meg a nyitó oldalpárt (122–123. o.): Mit látunk a képen? Meséljünk róla!

Mondjunk a kép alapján mondatokat!

Hány kutat látunk? Hány utat? Hány tavat? Hány falut?

Milyenek az utak? Mi van a kút körül? Mi van a tóparton? Mi van a padon?

Udvari rozsdafarkú

Eszközigény: Számítógép, kivetítő, hangszóró

Miklya Zsolt *Udvaron* című verséből megtudjuk, milyen madárról van szó. A gyerekek némán olvassák el a verset, és keressék a madár nevét! Milyenek ismerjük meg a versből? Mit árul el a neve?

Milyenek látjuk a madarat filmfelvételen? Mivel billeget? Nézzünk meg két videórészletet a *Két rozsdafarkú* című tankockán! Egyik a házi rozsdafarkút, másik a kerti rozsdafarkút mutatja be. Hazánkban (egész Európában) ez a két rozsdafarkú faj honos.

Kattints ide!

A vers alapján mi lehetne még a madár neve? Miért? – Udvari rozsdafarkú – az „udvari” hatszor ismétlődik.

Mit jelent az „udvari”? – udvaron található vagy udvar felőli, udvarra néző

Mi minden lehet még udvari? – pl. bútor, vízcsap, hinta vagy szoba, ajtó

A gyerekek párban olvassák el a verset felelgetőként! Találják ki maguk a párbeszéd beosztását! Válthatnak soronként, de lehet váltani értelmi tagolás szerint is, pl. így:

- Udvari út mellett
- udvari tó,
- udvari tó mellett

- udvari pad,
- udvari padon egy
- rozsdafarkú / billeget.
- Ó, milyen
- udvarias.

Legyünk udvariasak!

Mit jelent az, hogy „udvarias”? Milyen szavak jelentenek valami hasonlót? – pl. illedelmes, előzékeny, figyelmes, kedves, tapintatos, lovagias (mint Lóci lovag).

Hogyan viselkedhetünk udvariasan

- egy üzletben vásárlás közben;
- az iskolában a tanítókkal;
- az udvaron az osztálytársainkkal;
- játék közben a barátainkkal;
- a könyvtárban kölcsönzés közben;
- szüleinkkel, nagyszüleinkkel egy családi találkozón? Stb.

A gyerekek kis csoportokban keressenek hasonló élethelyzetet (vagy válasszanak az előzőek közül), és játsszák el az udvarias viselkedést az adott helyzetben! Párhuzamosan dolgozzanak, majd a vállalkozó csoportok bemutathatják az udvarias helyzeteket!

TÉLVÁLTOZAT

Képböngésző

Nézzük meg újra a nyitó oldalpárt (122–123. o.): Milyen évszak van a képen?

Hogyan változna meg a táj ősszel, majd télen?

Mi az, ami változatlan maradna ősszel és télen is?

Télidéző vers

Olvassuk fel a gyerekeknek Kovács András Ferenc *Téli falucska* című versét. Figyeljék meg a gyerekek, mi az, ami megváltozott a téli faluban, és mi az, ami változatlan marad?

- változó: hóesés, hideg szél, fagy, mindenki fázik – az időjárás
- változatlan: falu, út, kút, ég, kifutó kutya, kútra járó ökör – a környezet és a benne zajló élet.

A gyerekek is olvassák fel a verset kétsoronként! A versforma a felező tizenkettesből alakult, a második sorfél új sorba törésével. Csak két esetben tér el ettől a vers, a 2. és 3. versszak 3. sora hét szótagos. Ütemhangsúlyosan értelmezve a vers ritmusképlete így fest:

Kis falu, | nagy falu,
Kanyarog | az útja –
Hóval a | tél szele
Befedi, | befújja...

Kis kapu, | nagy kapu
Könyököl | az útra –
Kavarog a | fagyos ég,
Havazik | a kútra...

Kis kutya, | nagy kutya
Ki-kifut | az útra –
Didereg az | ökör is,
Ha kimegy | a kútra.

Igen ám, de ha jól megfigyeljük, a versdallam nemcsak a hangsúlyokon múlik. A dallamot inkább a szótagok hosszúsága-rövidsége, az időmérték alakítja. Időmértékes értelmezéssel együtt így fest a versritmus, érdemes felelgető játékkal – kétsoronként – kipróbálni. Az időmérték szerinti ritmust ujjunkkal is üthetjük, miközben a hangsúlyos szótagokat nyomatékosabban ejtjük.

<u>K</u> is falu, <u>n</u> agy falu,	– U U – <u>U</u> U	tá-ti-ti tá-ti-ti
<u>K</u> anyarog az <u>ú</u> tja –	U U U U – <u>U</u>	ti-ti-ti ti-tá-tá
<u>H</u> óval a <u>t</u> él szele	– U U – <u>U</u> U	tá-ti-ti tá-ti-ti
<u>B</u> efedi, <u>b</u> efújja...	U U U U – <u>U</u>	ti-ti-ti ti-tá-tá
<u>K</u> is kapu, <u>n</u> agy kapu	– U U – <u>U</u> U	tá-ti-ti tá-ti-ti
<u>K</u> önyököl az <u>ú</u> tra –	U U U U – <u>U</u>	ti-ti-ti ti-tá-tá
<u>K</u> avarog a <u>f</u> agyos ég,	U U U U U U –	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá
<u>H</u> avazik a <u>k</u> útra...	U U U U – <u>U</u>	ti-ti-ti ti-tá-tá
<u>K</u> is kutya, <u>n</u> agy kutya	– U U – <u>U</u> U	tá-ti-ti tá-ti-ti
<u>K</u> i-kifut az <u>ú</u> tra –	U U U U – <u>U</u>	ti-ti-ti ti-tá-tá
<u>D</u> idereg az <u>ö</u> kör is,	U U U U U U –	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá
<u>H</u> a kimegy a <u>k</u> útra.	U U U U – <u>U</u>	ti-ti-ti ti-tá-tá

A puha ujjütések a hóesés hangját idézik. Ha jól megy a ritmizálás, kipróbálhatjuk úgy is, hogy a verset csak némán mondjuk, ujjunkkal viszont ütünk az asztalon vagy a tenyerünkben.

Télidéző kép

Eszközигény: Rajzlapok, festék, ecset vagy színes- és fehér papírok/ csipkepapírok, ragasztók

A gyerekek hogyan képzelik el a téli falucskát a vers alapján? Rajzolják vagy fessék le, ami nem is olyan egyszerű, mert hóesést, fehéret nehéz rajzzal és festéssel ábrázolni! Ezért választható technika lehet most is a papírkollázs, ahol színes alapra fehér papírfoltok vagy csipkepapírból (tortaalátétból) kivágott képelemek is ragaszthatók.

Békaórus

Lapozzunk az N-kuckóhoz a 84. oldalra, ahol Nyulász Péter *Unkabéka* című verse egy kis tavacskában olvasható, mellette pedig ott a béka. Sokféle béka létezik, az unkák a békák egyik családja (nálunk a vöröshasú unka és a sárgahasú unka ismert).

Alakítsunk unkaórust szóló és kórusrészek felelgetésével a vers első két sorával! A szólót (első sorfél) a pedagógus, a refrént (második sorfél) a gyerekek mondják. A két sort többször is megismételhetjük.

Vízparton az | unka béka || umtatta, | umtatta,
kuruttyolva | messze harsog || umtatta, | umtatta...

Majd olvassuk fel Szabó T. Anna *Unka* című versének első két sorát úgy, mintha a békaórusnak – a gyerekeknek – tennénk fel a kérdést! – Kérjük és hallgassuk meg a gyerekek válaszait!

Olvassuk fel a békák versbéli válaszát is, a második két sort! Tanítsuk meg a gyerekeknek, és folytassuk a békaórusjátékot:

A pedagógus kérdésére (1–2. sor) a békaórus válaszol (3–4. sor):

„Mondja, kérem, | kedves unka,
békáéknál | sok a munka?”
„Ne zavarjon, | unk-unk-unk!
Nem látja, hogy | dolgozunk?”

Békamunka

Eszközigény: Számítógép, digitális tábla

Kérdezzük meg a gyerekektől, tudják-e, mi a békák fő tevékenysége! – Hallgassuk meg a válaszokat, majd nézzük meg a *Békamunka* című tankocka videóit (egy-egy részletet)!

Megfigyelhetjük, miből áll a békamunka:

- A vöröshasú unka énekel – házasodni készül, hogy sok kis békaporonty szülessen
- A sárgahasú békák vadásznak – rovarokkal, pókokkal, meztelen csigákkal táplálkoznak
- A zöld hátú béka ugrik – sürgős dolga van.

Kattints ide!

Hogy adják ki az unkabékák a hangot? – A torkuk körül felfújják a bőrt.

Mihez hasonlít ez a felfújt torok? – pl. lufihoz, labdához, zacskóhoz

Milyen volt a békaugrás? – pontos, testhossznál jóval nagyobb

Olvassuk fel Nemes Nagy Ágnes *Unkabéka* című versének kérdését is a gyerekeknek:

Unkabéka, unkabéka,
merre lesz a séta?

Hogyan válaszolnának erre a béka nevében? – Hallgassuk meg a gyerekek válaszait, majd keressék meg a verset, és olvassák el maguk a versbéli béka választát!

Készüljenek fel a válasz hangos olvasására a jelöléseknek megfelelően!

Hallgassunk meg néhány békaválaszt az önként vállalkozók részéről!

Majd kérdezzük meg, vajon miért vannak szótagolva, új sorba törve néhol a szavak! Mit jelenthet, mit fejezhet ki ez a tagolás? – A szótagolt sorok a békahangot, a sortörés a békaugrást fejezi ki.

Tudják-e a gyerekek, mit jelent az „ungon-berken”?

A „berek” vízparti bokros-fás hely. Az „ungon-berken át” pedig így is mondható: árkon-bokron át.

Mi lehet a pöttyös labda? – Az énekléskor a torkánál felfújt „bőr labda”.

A kapufa / fakupa / kapufakupa pedig szójáték, ami a békákkal való játékos találkozás eredménye.

Békaugrás

Eszközigény: Számítógép, kivetítő, akadálypálya, labda, hulahoppkarikák

Próbáljuk ki a békaugrást, ami guggolásból nyitott térdrel, felfelé és előre történik, kartámasz a térdek között van. Egy elemi mozgásokat bemutató videón megfigyelhetjük a nyusziugrással összehasonlítva.

Kattints ide!

A békáknak berendezhetünk „ungot-berket”, ahol egyszerű akadályokat megkerülve, átugorva kell haladni. Kipróbálhatják a békafozit is: békaugrással hogyan lehet labdába rúgni, labdát vezetni.

Rendezhetünk békaugró sorversenyt, békatávolugró versenyt vagy békafogot is. A békaugróiskolában pedig felrajzolt ugróiskolapályán vagy hulahoppkarikákon keresztül kell békaugrással mezőről mezőre haladni.

Ugráló békák

Eszközigény: Számítógép, kivetítő

Hajtogassunk a gyerekekkel ugráló békát, amivel kielégíthetjük mind a gyerekek, mind a békák mozgásigényét! Sikeres hajtogatás után egész békainvázióra számíthatunk.

A hajtogatás lépéseit követhetjük videón vagy fázisrajzokon keresztül:

- bemutatóvideó (gyerek hajtogat)

Kattints ide!

- fázisrajzok

Kattints ide!

Próbálgassuk az elkészült békák mozgását:

Melyik ugrik távolabbra, magasabbra? Melyik tud átugrani egy kis labdát? Melyik tud bukfencezni? Melyik a legviccesebb? Stb.

Alagútjáték

A gyerekek párosával egymás mögé állnak, és felemelt kézzel kaput alkotnak. Egy hosszú kapusor alakul ki így, amit most alagútnak nevezünk. A hátul lévő pár kézen fogva előrefut, és amikor kiér az alagútból, beáll az első pár elé kaput tartva. Amikor beállt, az utolsó pár hasonlóan előrefut. Így az alagút sosem fogy el, csak szép lassan halad előre. Ha a terem széléhez közeledik, elkanyarodhat.

Rákos Sándor *Alagút* című verse lesz a vonulás mondókája, amit az ismert mondókaritmussal mondogathatnak a gyerekek:

Föld alá fut le az út –	□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá
elbújik az alagút.	□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá
De föld alól kikerülni	□□ □□	ti-ti-ti-ti ti-ti-ti-ti
fog-e neki sikerülni?	□□ □□	ti-ti-ti-ti ti-ti-ti-ti

Kérdezzük meg a gyerekeket, ki utazott már alagútban! Meséljék el, milyen volt! Milyen járművel utaztak? Ki az, aki úgy érezte, sosem lesz vége az alagútnak?

Indulás Zsuzsival

Folytassuk a beszélgetést reggeli utazásainkkal:

Hogyan jönnek a gyerekek iskolába? Gyalog? Biciklivel? Valamilyen járművel?

Hogy zajlik otthon a reggeli készülődés? Mennyi idő kell otthonról az iskolába érni?

Előfordulhat-e valamilyen probléma, amiből késés lehet?

Mit gondolnak a gyerekek, a két iker, Sára és Lóci hogyan, kivel és mivel jár iskolába? –

Hallgassuk meg a gyerekek gondolatait, majd áruljuk el, hogy néha Zsuzsival. Hogy ki az a Zsuzsi? Figyeljék meg a következő történetben!

A pedagógus olvassa fel Miklya Luzsányi Mónika *Indulás Zsuzsival* című történetét, átadva a reggeli kapkodás, sietés hangulatát!

Majd beszélgessünk:

Mivel járt Sára és Lóci iskolába? Mikor volt szükség Zsuzsira?

Ki az a Zsuzsi? Honnan kapta a nevét? – A *Suzuki* hangzása hasonlít a *Zsuzsi* hangzására.

Ki tudja, mi az a slusszkulcs? ...kuplung? ...durrdefekt? ...kipufogó?

Az elalvós reggeleken legtöbbször mivel ment Sára és Lóci mégis iskolába?

Elalvós reggel

A gyerekek négyfős csoportokban olvassák össze a történet kapkodó párbeszédét! Ehhez maguk közt osszák szét a szerepeket, és osszák be a szöveget szereplők szerint: apa, anya, Sára, Lóci!

Majd játsszanak el egy elalvós és kapkodó reggeli készülődést, ahogyan elképzelik! A párbeszéd bővíthető, és spontán játék közben át is alakítható. Lényeg, hogy a kapkodó indulás hangulatát átéljék, és át tudják adni.

Két potyautas

Nézzük meg a 124–125. oldal képét: Látunk-e rajta valami szokatlant? – Hallgassuk meg a gyerekek felfedezéseit, valószínűleg köztük lesz a két „potyautas” béka!

Hogy kerültek a békák az autóbuszra? Képzeljék el a gyerekek, hogy ez két vagány, játékos unkábéka, akik Nemes Nagy Ágnes verséből ugrottak elő! Hogy kerültek a buszra? Mi történik velük ott? – Alkossunk közösen békamesét, békátörténetet!